

Kjære alle sammen.

Den 1. februar våknet verden opp til nyheten om at juntaen i Burma (Myanmar) hadde gjort et militærkupp og overtatt makten fra den folkevalgte regjeringen som skulle innsettes samme dag. De folkevalgte var fengslet og internett og uavhengige medier var igjen nede.

Valget ble avholdt i november, og på mange måter var det regnet som det første frie valget i Burmas nyere historie. At det skulle ende med militærkupp er forholdsvis overraskende for de fleste, men samtidig kom det ikke som noe sjokk.

Det er heller ikke noe entydig svar på hvorfor deler av juntaen nå gikk til dette steget, men jeg vil forsøke å si litt om situasjonen som har ledet frem til det og rammene rundt, og om hvordan vi i Gyaw Gyaw forholder oss til dette.

Dette nyhetsbrevet blir derfor mer tekst og politikk enn vanlig, og for de som er ekstra interessert, er det linker til artikler som ytterligere utdyper og underbygger informasjonen på Facebook siden vår. Flere kan også sendes ved forespørsel.

Burma fordelt på stater.

Karen National Union og deres hær og våpen.

31.01.21 Oppdatering fra Noh Bo.

Gyaw Gyaw Noh Bo team:

Fra venstre, Paw Eh Wah (leder), Kee Kee Pah, Phillipa, See Da Pah, Pah Me, Pah Da, Phaw Reh Mo.

Som sagt har spenningen lenge vært anstrengt, og urolighetene i Karen State og på grensa til Thailand, hvor vi holder til, har stadig økt. Den 31.januar i år skrev jeg derfor en oppdatering til styret i Gyaw Gyaw for å informere om dette. Jeg rakk ikke å sende dokumentet, før kuppet var et faktum og oppdateringen måtte utvides, men jeg synes det sier mye om situasjonen vi jobber under og deler det også her med dere.

Paw Eh Wah er helt utrolig! Jeg får ikke rost henne nok! Hun styrer stødig i et stadig varierende landskap. Ikke bare er det Covid, men den politiske situasjonen langs grensa er også stadig mer anspent. Jeg har ikke helt oversikt, men forsøker å følge med så godt jeg kan.

For Paw Eh Wah og teamet er nasjonal politikk noe de velger å ikke forholde seg til. Det virker kanskje rart, men det er et utrolig uoversiktlig bilde, og å engasjere seg i dette kan gi kraftige konsekvenser for både den enkelte, familien og andre som er involvert, så jeg forstår det godt.

Kort fortalt har det vært valg. Det var valg også i 2011 og 2015, men valget i 2020 regnes gjerne det første forholdsvis frie valget. National League For Democracy (NLD/ Aung San Suu Kyi's parti), gjorde det igjen veldig bra og vant 83 % av stemmene, men siden grunnloven ikke er endret, er resultatet det samme som før. De har mer erfaring nå, men er fortsatt helt avhengig av militæret, som går under navnet Tatmadaw, for å gjennomføre politikk.

Utfordringen er også forholdet mellom nasjonale styresmakter, og de ulike minoritetsgrupperingene langs alle grenser. Særlig er det utfordrende at enkelte av undergrupperingene i disse har signert avtaler med myndighetene i den såkalte fredsprosessen. Den er i stor grad drevet av

internasjonalt press og utnyttet av Tamadaw og har satt sterke føringer for internasjonal støtte og hvem som kan motta den slags.

Den har også åpent dørene for investeringer og utnyttelse av naturressurser, uten at menneskerettigheter, eller faktiske politiske forhold i et område, har vært gitt betydning og tatt med i betraktningen.

Som dere skjønner, har jeg ikke umiddelbart vært veldig positivt innstilt til denne "fredsavtalen" og det er ikke fordi jeg ikke ønsker fred i dette området, snarere tvert imot, men avtalen legger dessverre til rette for bedre kontroll for militærstyret, både sentralt og i de ulike statene, og den åpner for utnyttelse av naturressurser til inntekt for internasjonale selskap, uten at menneskerettigheter og faktiske forhold er med på agendaen.

Det nesten komiske nå, hvis man kan kalle det det, er at flere av undergrupperingene som underskrev fredsavtalen tidlig, og som fikk ytelser tilbake for å gjøre det, nå også utnytter situasjonen og skaper problemer for både sine egne, og ikke minst sentrale myndigheter.

I Karen State signerte en liten gruppering kaldt BGF, Border Garde Force tidlig, og fikk sitt eget autonome område i gjenytelse. Dette er en enklave der Burmesisk lov og orden ikke blir fulgt. Resultatet er en liten landsby på grensa som har vokst til milliardindustri med ulovlig kasino virksomhet, hvitvasking av penger, smugling av både mennesker og mineraler, og det uten at myndighetene griper inn. Området drives av kinesisk mafia og eies av BGF-familier som nå er så rike at de betaler for beskyttelse.

Dette begynner naturlig nok å bli lagt merke til, men istedenfor å angripe disse enklavene, angriper Tatmadaw nå nærliggende landsbyer, som ikke har noe med BGF å gjøre, og brenner dem til grunnen. Hvor mange som er drept i disse angrepene er ikke rapportert.

Det er nærliggende å anta at dette er for å vise internasjonalt at de gjør noe med situasjonen, uten at de faktisk gjør det. Og det har de ikke noe problem med. Sånn har de løst det meste i 60 år, og selv om mye nå er forandret, har de fortsatt all makt. I tillegg har ikke befolkningen i de små jungellandsbyene mulighet til å forsvare seg. De har også vært angrepet i generasjoner og er livredde (med rette) for å si noe offentlig.

KNU, Karen National Union og deres militære fraksjon KNLA, Karen National Liberation Army, står nå på trappene til aksjon, og det er forholdsvis anspent mellom både dem og Tatmadaw, og dem og BGF.

Allikevel fortsetter vi i Gyaw Gyaw som før.

Å reise til de nærmeste landsbyene fra Noh Bo for å fortsette arbeidet, vil mest sannsynlig være ok så snart Covid situasjonen forbedres. Et langsiktig og respektfylt samarbeid med alle lokale ledere innen administrasjon, religion, utdanning og hær, gjør også at vi får informasjon fortløpende dersom det skulle være fare i de landsbyene vi jobber. En viss usikkerhet er det alltid, men det er endel av å leve på grensa.

Det høres kanskje forferdelig ut, men vi har aldri jobbet inne i Burma uten at det har vært fare for at noen kan trække på en landmine eller at vi blir angrepet underveis i arbeidet. Vi tar derfor absolutt alle forhåndsregler vi kan for at det ikke skal skje. På Thailandsk side er utfordringen at vi kan bli fengslet for manglende papirer, og her har vi også jobbet langsiktig for å minimere sjansen.

Burmas historie i korte trekk

Burma, også kalt Myanmar, har ca 55 millioner innbyggere, fordelt på etniske burmesere (burmanere, ca 60%) og syv større etniske grupperinger (Chin, Kachin, Shan, Karenni, Karen, Mon og Rakhin), som alle har utallige undergrupperinger. Til sammen utgjør det ca 100 etniske grupperinger.

Landet har et areal dobbelt så stort som Norge og er både frodig og svært rikt på naturressurser, men er allikevel sterkt preget av fattigdom.

I 1885 ble Burma beseiret av britene. Det var slutten på over 1000 år med kongedømme og begynnelsen på 60 år som koloni under britisk styre. Frigjøringen kom i 1947 som endel av oppgjøret etter annen verdenskrig og ble ledet av general Aung San. Han evnet å samle de ulike etniske gruppene til enighet og gjøre avtaler med Britene som til slutt ledet til Burmas frigjøring.

En viktig del av avtalen var annerkjennelsen av at de største minoritetene skulle få suverenitet over egne stater. Ikke egne land, men kontroll på egne arealer under en felles ledelse. Kort tid før avtalen var i havn ble Aung San drept i et attentat, Burma ble allikevel frigjort, men avtalene om suverenitet for de ulike statene ble aldri ratifisert.

Drapet på Aung San markerer for mange starten på det militære diktatorveldet vi nå ser fortsettelsen på, og hans legende status er viktig å ta med i historien for å forstå den rollen hans datter Aung San Suu Kyi spiller i det burmesiske samfunn i dag.

Under diktatorveldet var Burma et lukket land. Militæret hadde absolutt all makt og det å si imot var sjeldent et levedyktig alternativ for noen.

Samtidig kjempet alle de store minoritetene for å oppnå suvereniteten som avtalt, men i møte med Tatmadaw (juntaens hær), som hadde hele nasjonalbudsjettet tilgjengelig og tortur, massevoldtekt, nedbrenning av landsbyer, bruk av levende minesveipere osv som vanlig fremgangsmåte, kjempet geriljakrigrerne fra de ulike minoritetene i større grad for sitt eget folks overlevelse, enn for politisk aksept.

Det er samtidig viktig å påpeke at dette ikke først og fremst har vært en etnisk konflikt, men resultatet av et diktatur. De etniske skillelinjene er bevisst utnyttet av juntaen som med splitt og hersk taktikk har svekket motstanden og gjort at stadig nye generaler har kunnet holde på makten i årtier av gangen.

I 1988 ble motstanden for første gang kanalisert i det som kalles 8888 opprøret etter datoen 8.august 1988, da opprøret startet. Det ble i hovedsak ledet av studenter, men fikk bred støtte i befolkningen som for første gang gikk ut i gatene for å demonstrere. Motstanden ble slått hardt ned på og endte med et blodig militærkupp den 18. september samme år. Studentene i opprøret som ikke ble fengslet eller drept, rømte landet, og startet for alvor en demokratikamp fra yttersiden av landets grenser. Aung San Suu Kyi satt fortsatt i husarrest i Rangoon og ble et samlende ikon for disse.

Året etter endret juntaen navn på landet fra Burma til Myanmar, Rangoon ble til Yangon og hovedstaden flyttet til nyoppbygde Naypyidaw. I dagligtale har Burma vært det vanlige frem til nå, mens Myanmar har vært navnet brukt for å vise støtte til juntaen og deres arbeid. Skillet mellom de to begynner gradvis å viskes ut, men i svært mange land brukes fortsatt Burma av vane og for å vise støtte til demokratikampen, som fortsatt pågår.

I 1990 ble det for første gang avholdt valg, og NLD, National League for Democracy, med Aung San Suu Kyi i spissen, vant overlegent. Juntaen annullerte derfor valget og fengslet alle som hadde noe med partiet å gjøre.

Motstanden mot militærstyret fortsatte allikevel, og i 2007 ble det på nytt tatt til gatene for å kreve demokrati. Med bred støtte i alle lag av befolkningen var det denne gang munkene som ledet an, og opprøret kalles gjerne safranrevolusjonen etter fargen på munkenes drakt. Munker er hellige i Burma, og ingen hadde derfor ventet at militæret ville åpne ild mot dem, men det endte igjen med blodbad. Minst 3000 mennesker ble drept. Det offisielle tallet var ca et dusin.

I 2008 ble grunnloven endelig revidert, og det ble åpnet for større deltakelse fra det sivile samfunnet. Samtidig sikret militæret seg både beslutningsmessig og økonomisk slik at makten til sivilsamfunnet ikke skulle bli for stor. Blant annet er 25 % av setene ikke på valg, og grunnloven kan kun endres med full militær støtte. Visepresident er heller ikke på valg, men utnevnes av det militæret, så også forsvarsminister, innenriksminister og minister for grensesaker. Partiene som var godkjente for valg for det første «frie» valget i 2010, var også hovedsakelig militære som nå stilte uten uniform.

Det ble allikevel starten på en oppmykning i forhold til sanksjoner fra verdenssamfunnet, og åpnet for alvor dørene for større internasjonale selskaper som fikk fritt leide til et helt nytt marked, uten at menneskerettigheter var så mye mer enn ord på et papir. Dette gagnet i hovedsak også juntaen og deres allierte, men oppmykningen fortsatte allikevel.

I 2011 ble det holdt suppleringsvalg, og etter stort vestlig press stilte NLD til valg, ble akseptert som parti og vant 43 av 45 tilleggs plasser. Grunnloven var fortsatt den samme og den reelle makten for andre enn militæret var liten, men forventningene til valget i 2015 var allikevel store.

NLD vant igjen soleklart og for første gang skulle et sivilt parti, uten politisk erfaring, bli styringsdyktige og bidra til å styre landet. I grunnloven er det også begrensninger for hvem som kan stille til valg i forhold til internasjonal kontakt. Dette var en regel hovedsakelig myntet på Aung San Suu Kyi, siden hun var gift med en engelskmann og har barn med Britisk statsborgerskap, men det rammet også studentene fra 8888 opprøret som har drevet sin demokratikamp fra Thailand og grenseområdet der Gyaw Gyaw holder til.

De siste årene har landet åpent stadig mer opp. Det er store investeringer på gang og det internasjonale samfunnet er i stadig større grad til stede. Samtidig holder militæret fortsatt et hardt grep om makten. Den militære ledelsen er nå politikere, uten uniform, men det militære nærværet er allikevel stort og selv med over 80% av setene har ikke NLD som folkevalgte mye reell makt.

I de ulike statene er også den pågående «fredsprosessen» i ulik grad utnyttet til militærets fordel og minoritetenes rettigheter og medbestemmelsesrett blir ikke tatt på alvor. Naturressurser utnyttes uten en demokratisk prosess og lokale ledere og befolkningen for øvrig, er uten påvirkningskraft. De blir fjernet med tvang dersom de ikke flytter selv, og mister uansett alt.

BGF som utnytter situasjonen i Karen State, er heller ikke den eneste undergrupperingen som bruker situasjonen til egen fordel, og skaper store problemer for befolkningen rundt. Særlig på grensen til Kina er den kinesiske mafiaen sterkt inne blant mindre grupperinger som også har fått egne autonome områder etter å ha signert fredskontrakter.

Langs grensa til Thailand der vi holder til, har de store organisasjonene, som tidligere sto for mye av grasrotarbeidet i demokratikampen, vært tvunget til å gi seg eller bygge kraftig ned. Noen har også klart å etablere seg inne i Burma, men mye kunnskap og kompetanse har gått tapt underveis. Årsaken er at bistand på svært kort tid ble fjernet fra grensa og kanalisert direkte inn i Burma, uten at situasjonen for flyktingene som bor der var avklart eller endret.

Etter «valget» fikk myndighetene også raskt stor innvirkning på bistandspengene. I seg selv høres jo det fornuftig ut, men det var fortsatt de samme menneskene som for kort tid siden holdt landet i jernhånd. De hadde heller ikke vist andre sider enda, og det er forståelig at lokale organisasjoner vegret seg for å ha noe med dem å gjøre og dermed heller ikke søkte om midler som de under andre omstendigheter ville ha brukt på en gradvis overgang til et demokratisk samfunn, også innen Burmas grenser.

En annen utfordring har vært svært begrenset rydding av landminer, og de færreste har heller ikke hatt noe sted å reise tilbake til, så situasjonen for flyktingene langs grensa har vært uavklart, mens tilgangen til mat, bolig, helsehjelp og utdanning har blitt stadig mindre.

Flere og flere flytter derfor ut fra flyktingleirene og inn i landsbyene langs grensa der vi holder til. For mange er dette på sikt en mer bærekraftig løsning.

Så blir det avgjørende å se hva som skjer fremover!

Foto: Line Ramstad

Revolution day

Revolution day er karenernes nasjonaldag. Dette bildet er fra 2014, men dagen ble feiret også den 31.01.2021, med representanter fra både de ulike Karenske hærene og Tatmadaw tilstede for å vise gjensidig repsekt og jobbe mot bedre samarbeid for fremtiden. Dagen etter ble det gjennomført militærkupp sentralt.

01.02.2021 Militærkupp i Burma

Den første februar 2021 tok Tatamadaws øverste ledelse tilbake styringen av landet gjennom et militærkupp. Som sagt innledningsvis er det på mange måter ganske uforståelig, men samtidig kommer det ikke som noe sjokk. Det overraskende er at de velger å gjøre det.

Selv om Burma har gjennomført flere valg de siste årene og i flere og flere sammenhenger blir omtalt som et demokrati med en folkevalgt regjering, har militæret fortsatt å beholde makten og har hatt veto i forhold til alle beslutninger. Grunnloven kan heller ikke endres med mindre de militære stemmene går inn for det, så militæret og deres allierte ville fortsatt hatt siste ord, også etter å ha tapt stort.

I tillegg har de kunnet bruke NLD som skyteskive internasjonalt. Aung San Suu Kyi har gått fra å være fredsikon til å bli et yndet hatobjekt i løpet av siste periode. Hennes unnlatenhet i forhold til å ta total avstand fra folkemordet på Rohingyaene er horribelt, og det er helt klart andre saker hun også burde håndtert langt bedre, men det er Tatmadaw som styrer, som helt bevisst har gjort Rohingyaene til folkefiende og som utfører drapene. NLD har nok også profitert på nytten av en felles fiende, men det er langt derfra til det jeg opplever som europeisk presses ensidige fokus på Aung San Suu Kyi sin rolle i dette.

Nå kan informasjonen forhåpentligvis nøytraliseres noe, men det hjelper lite på bakken hvor situasjonen etter kuppet virkelig ikke er bra. Juntaen (Tatmadaw) laget lovverket, og de bruker det og tolker det akkurat som de vil. Det har de alltid gjort, og det ser dessverre ut som om det vil fortsette.

Blant annet fantes det ikke politiske fanger i Burma under diktatorveldet. Alle som ble fengslet etter 8888 opprøret og safranrevolusjonen, og ellers på grunn av politisk aktivitet, ble anholdt for noe annet. Så når Aung San Suu Kyi nå får to år i husarrest, er det heller ikke med politisk aktivitet som begrunnelse, men for ulovlig besittelse av walkie talkier som ikke var registrert i forhold til landets gjeldende regler. Det blir spennende å høre hva andre arresterte NLD-medlemmer og kulturprofiler som støtter dem, blir anmeldt for.

Begrunnelsen det militære gir for kuppet, er som Trump, at de ikke tror på valgresultatet, men både internasjonale observatører og landets uavhengige valgmyndighet har godkjent gjennomføring og resultat, og det er ingen bevis for at det ikke skulle stemme.

Enkelte tror kuppet er personlig motivert fra General Min Aung Hlaing sin side og at han gjør dette for å ikke miste ansikt. Han skulle etter loven gå av med pensjon neste år, og det antydes at dette kan ha med saken å gjøre. Det er uansett ingen tvil om at det er delte meninger innad i den militære ledelsen om kuppet burde vært gjennomført eller ikke.

Så spørres det hvor nonchalante den militære ledelsen tør være denne gang, og hvor mye befolkningen tør si ifra. Enn så lenge er den mest synlige motstanden i Rangoon der kjøkkenredskap og sang blir brukt for å skape støy i gatene. Folk går ikke ut, men står på hver sin veranda og synger og slamrer med kjeler og lokk.

Hvordan dette utvikler seg videre, avhenger nok også mye av hvordan det internasjonale samfunnet reagerer. Kina og Japan spiller betydelige roller i det Burmesiske markedet og har så langt ikke gått ut og tatt avstand fra kuppet. USA og de fleste vestlige land har gjort det, men så lenge de fortsetter å samarbeide med kuppemakerne, og de store internasjonale selskapene ikke tar total avstand fra dem, spørres det om ikke dette kan være starten på et gedigent tilbake steg for et demokratisk Burma.

Så hva gjør vi i Gyaw Gyaw nå?

Vi jobber videre.

Vi er en liten og uavhengig organisasjon, og med bred lokal støtte, dedikerte og forståelsesfulle sponsorer og god langsiktig planlegging i bunn, er vi robuste og tilpasningsdyktige i det samfunnet vi holder til. Vi bygger skoler og bidrar til bærekraftig utvikling på lokale premisser, og de endres stadig.

Siden situasjonen på den Burmesiske siden av grensa har blitt fredeligere og flyktingleirene har mistet støtte og ikke lenger kan tilby hjelp, har stadig flere flyttet tilbake over grensa og slått seg ned i små bortgjemte landsbyer i fjellene, like ved der vi bor. Det kommer også folk fra IDP leire hit (Internally Displaced People, flyktinger i eget land). Det er her vi hovedsakelig jobber.

Dette er et område hvor lokale regler og retningslinjer gjelder over de nasjonale og vi jobber derfor bevisst bredt sammen med lokale myndigheter i både administrative, religiøse, militære og utdanningsrelaterte roller. Dette gir oss lokalt stor tillitt og vi har en bred sikkerhet rundt arbeidet vårt, som er helt unik.

Blir kuppet kortvarig vil forhåpentlig den videre demokratiprosessen bli mer reell. Kanskje kan det til og med komme en mer generell utdanningsplan på plass som gir alle studenter i området bedre tilgang på et minimum av kunnskap, også tilpasset sin egen etnisitet. Skolebygg trengs uansett, og vi har nok av prosjekter for små eksisterende skoler som venter.

Blir dette starten på et tilbakeskritt, inn i et nytt diktatur, er det katastrofalt. Det vil være nærliggende å tenke at flere da vil søke tilflukt på Thailandsk side igjen. Hvordan Thai myndigheter stiller seg til saken, både nasjonalt og lokalt, vil være avgjørende, men de små landsbyene i fjellene på Thailandsk side vil da antakeligvis vokse, og skoler flyttes med.

Vi ønsker selvfølgelig at utviklingen går mot et fritt og mer demokratisk Burma, hvor etniske grupperinger også regnes med, og hvor folkemord og diktatur hører fortiden til.

Teamhouse

Litt fra arbeidet vårt de siste ukene

På vegne av Gyaw Gyaw - Line Ramstad